

ВИХОВАННЯ БАЗОВИХ ЯКОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ З ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ: АНАЛІЗ ПРОГРАМОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

У статті представлено результати аналізу програмово-методичних документів з дошкільної освіти у яких відображено питання виховання базових якостей особистості. Показано, що результати дослідження проблеми виховання базових якостей у дітей дошкільного віку впливають на вдосконалення змісту програмового забезпечення освітнього процесу в дошкільних навчальних закладах і можуть слугувати орієнтиром у визначенні стратегій його перебудови.

Ключові слова: діти дошкільного віку, дошкільний навчальний заклад, базові якості особистості, програми навчання, розвитку та виховання дітей, освітній процес.

Постановка проблеми. Зміст дошкільної освіти в Україні визначається низкою державних документів і розвивається відповідно до прийнятих концептуальних засад. Підґрунтям освітнього процесу в дошкільному навчальному закладі (ДНЗ), що спрямований на розвиток особистості та виховання базових якостей у дітей дошкільного віку є теоретичні засади, відображені у програмово-методичних документах, у яких визначено завдання та зміст роботи вихователя з дітьми. У Державних документах з дошкільної освіти значущість розвитку особистісного потенціалу людини та її базових якостей заявлені як пріоритетні напрями. Основними документами, за якими працюють педагоги дошкільних закладів освіти є Базовий компонент дошкільної освіти в Україні (БКДО) та Програми навчання, виховання й розвитку дошкільнят. Зміст цих документів постійно переглядається і оновлюється у відповідності до вимог часу, потреб дітей та соціуму, наукових здобутків теорії та практики дошкільного виховання. Тож вивчення та аналіз змісту програмово-методичного забезпечення завжди є актуальним.

Аналіз останніх досліджень. Інтенсивність суспільних змін в Україні обумовлює зміни у вихованні людини, що призводять до її успішної самореалізації у динамічно оновлюваному соціумі. Здатність до самореалізації виявляється у самоствердженні особистості, ініціації власних рішень в усіх сферах життєдіяльності, результативності діяльності.

Розглядаючи програмове забезпечення дошкільних освітніх закладів та вплив його змісту на виховання базових якостей особистості в період дошкільного дитинства, ми спирались на рекомендації педагогів і психологів щодо реалізації основних підходів до організації освітнього процесу та впровадження якісного змісту освітніх програм в практику роботи з дітьми (Г. Беленька, А. Богущ, Н. Гавриш, Н. Денисенко, Н. Дятленко, О. Кононко, К. Крутій, Т. Піроженко та ін.).

Означена тенденція знаходить відображення у змісті освітніх програм для дошкільних закладів освіти. Всі вони спрямовані на покращення якості дошкільної освіти, впровадження сучасних педагогічних технологій, методів та прийомів, форм та засобів формування базових якостей особистості. **Метою статті** є презентація результатів аналізу змісту програмово-методичних документів, у яких відображено наукові підходи до виховання базових якостей дітей дошкільного віку.

Основні завдання статті вбачаються автором у здійсненні аналізу програм навчання, виховання та розвитку дітей дошкільного віку; встановленні факторів впливу на особливості змістовного наповнення програм, зокрема висвітлення в них завдань виховання ініціативності дітей старшого дошкільного віку.

Методи дослідження: аналіз, узагальнення, систематизація даних наукових джерел з метою визначення теоретичного підґрунтя й шляхів практичного розв'язання питання формування у дітей старшого дошкільного віку ініціативності в сюжетно-рольовій грі.

Виклад основного матеріалу. В умовах сучасного суспільства вагомим значення набуває виховання базових якостей особистості. Дошкільний навчальний заклад, відповідно до оновленого змісту освіти в контексті гуманізації цілей дошкільної освіти, спрямований на цілісний розвиток, сприяння особистісному становленню дітей, їх соціалізацію; наближення змісту освіти до сучасних потреб дітей, запитів батьків та соціуму; формування життєвої компетентності та здатності до наступної самореалізації у сучасному суспільстві.

У сучасних програмах виховання дітей дошкільного віку, відмічаємо спрямованість освітнього процесу у русло розвитку особистості, що базується на прерогативі особистісно-орієнтованої моделі виховання. Зокрема, для використання в дошкільних освітніх закладах Міністерство освіти і науки України визначило перелік рекомендованих програм та навчальної літератури. Станом, на 2015 рік рекомендовано для використання в дошкільних навчальних закладах такі програми: "Впевнений старт",

програма розвитку дітей старшого дошкільного віку (автор. кол. О. Андрієтті, О. Голубович та ін.), "Дитина": освітня програма для дітей від 2 до 7 років (наук. кер. проекту В. Огнев'юк), "Дитина в дошкільні роки": освітня програма (наук. кер. К. Крутій.), "Українське дошкілля": програма розвитку дитини дошкільного віку (авт. О. Білан., Л. Возна., О. Максименко), "Соняшник": комплексна програма розвитку, навчання і виховання дітей дошкільного віку (автор Л. Калуська) [1: 2].

Пріоритетом сучасної дошкільної освіти є поліпшення її якості як умови розвитку особистості. За даними Концепції Державної цільової програми розвитку дошкільної освіти на період до 2017 року, мережа сучасних дошкільних закладів не задовольняє повною мірою потреби населення в отриманні дошкільної освіти. Лише 56 % загальної кількості дітей відвідують дошкільні навчальні заклади. Групи перенаповнені дітьми, у черзі очікують 106 тис. дітей. Дошкільною освітою охоплено 93,5 загальної кількості дітей п'ятирічного віку, що суперечить вимогам законодавства, та позначається на якості навчального процесу у школі. Тож запити батьків дітей дошкільного віку спрямовані на виховання, розвиток та навчання майбутнього покоління в умовах дошкільного навчального закладу [2: 17]. Основними завданнями у Концепції Державної цільової програми визначено: створення умов для здобуття дітьми п'ятирічного віку обов'язкової дошкільної освіти, поліпшення якості дошкільної освіти, забезпечення особистісного зростання кожної дитини з урахуванням її нахилів, здібностей, індивідуальних особливостей, зміцнення навчально-методичного та матеріально-технічної бази [2: 20].

У сучасному програмово-методичному забезпеченні освітнього процесу в ДНЗ, що представлене БКДО, програмами та методичними рекомендаціями до їх реалізації, прослідковується зміщення акцентів з цільової учбово-навчальної діяльності на становлення та розвиток індивідуальності дитини дошкільного віку, її самореалізацію та формування базових якостей особистості.

Уперше в розробці Базового компоненту дошкільної освіти (1999 рік) як державному стандарті дошкільної освіти в Україні було запропоновано впровадження особистісно-орієнтовної моделі у зміст дошкільної освіти. До БКДО було введено змістову лінію "Світ гри", де охарактеризовано розвивальний вплив ігор на становлення особистості. Одним із показників особистісного розвитку було виділено вміння дитини ініціювати сюжети гри, розгортати, збагачувати задум гри [3: 15.]. У змістовій лінії "Психічне Я" авторами було вперше звернено увагу на особливості розвитку особистості та її можливості у прояві власних бажань, розвитку самосвідомості, самооцінки. У змістовій лінії "Соціальне Я", критеріями повноцінного розвитку дитини дошкільного віку в суспільстві було визнано вміння ініціювати контакти, відповідати на ініціативу інших [3: 34–38]. Проте технології формування базових якостей особистості та їх роль у розвитку дитини, у методичному забезпеченні дошкільної освіти висвітлені не були.

Програма "Я у Світі" надала можливість педагогам-практикам творчо підійти до втілення освітніх завдань, використати різноманітні підходи до планування, підбору тематики, напрямків співпраці із дітьми. У 2008 році програма була розроблена під керівництвом О. Кононко, та видана для користування. Вона була орієнтована на збагачення особистісного розвитку дитини за оновленою структурою, пропагувала ряд цікавих та актуальних ідей. Державна базова програма розвитку дитини дошкільного віку "Я у Світі" значно відрізнялась від попередніх програм минулих років. В ній вперше було реалізовано особистісно-орієнтовану модель змісту дошкільної освіти та введено поняття базових якостей особистості. У програмі в центр уваги було поставлено психологічні особливості розвитку дитини дошкільного віку, врахована її активність у житті та діяльності. За визначенням авторів, програма будувалась на принципах: активності, цілісності діяльності, компетентності дитини.

Для нашого дослідження важливе значення має суб'єктивний підхід до виховання дитини, адже саме він спрямовує дитину до розвитку і саморуху, забезпечує можливості самостійного прийняття рішень, ініціювання дій, визначення своїх вподобань, прояву творчої активності, вільної поведінки. У програмі, визначена побудова організації освітнього процесу таким чином, щоб він був спрямований на виховання у дітей дошкільного віку активності в діяльності, зокрема ігровій [4: 18].

Для реалізації програмових завдань, автори програми передбачали впровадження індивідуального підходу на основі ідеї ампліфікації (О. Запорожець) – збагачення особистісного зростання засобами дитячої діяльності. На нашу думку, ідеї виховання за базовою програмою "Я у Світі" оптимально спрямовані на розвиток базових якостей особистості дитини дошкільного віку. Ініціативність, як одна із провідних особистісних якостей, передбачає суб'єктивне прагнення до активності, прояву індивідуальності, що в дошкільному віці забезпечується шляхом включення дитини в ігрову діяльність [4: 16–17].

В теорії дошкільної освіти й, відповідно, усіх діючих програмах виховання дітей в дошкільних закладах, ігрова діяльність визнається основною. Особливістю програми "Я у Світі" була теза про необхідність розвивати самостійну гру дитини, а не зосереджуватись на використанні ігрових прийомів у навчальній діяльності дошкільнят. У методичному забезпеченні до програми, відповідно до освітніх завдань за лініями розвитку дитини представлені зразки планування сюжетно-рольових ігор у старшій групі: "Мандрівники", "Родина", "На гостини до бабусі", "Фотографи", "Давайте познайомимось",

"Відпочинок на морі", "Зелена аптека", "Сім'я", "Водії", "Кухарі", "Колгоспники", "Збір урожаю", "Дитячий садок", "Вихователь дитячого садка", "Родина", "Магазин одягу", "Ательє", "Крамниця", "Садівники", "Поход до лісу", "У гостей", "Давайте познайомимось", "Школа ввічливості", "Моя сім'я", "Будівельники", "Лікарі", "Лікарня", "Будівельники лісу", "Зоопарк", "Пожежники", "Бібліотека", "Бабусине подвір'я", "Доньки й матері", "Перукарі", "Магазин іграшок", "Професії дорослих", "Космонавти", "Рятівники", "Подорожуємо містом", "Моя родина", "Шофери", "Птахи в лісі", "У бабусі на подвір'ї", "У гостей", "День народження", "У їдальні", "Відвідування стоматолога", "Подорож на ракеті", "Магазин квітів", "Гончари", "Цирк", "Школа" [5]. На нашу думку, така тематика висвітлює основну суспільну діяльність дорослих людей. За умови цілеспрямованого навчання та опосередкованого керівництва грою дітей з боку дорослих, у середньому й старшому дошкільному віці вони можуть успішно виявляти ініціативність у самостійній ігровій діяльності.

У програмі "Дитина в дошкільні роки", запропонована модель мінімалізації занять в освітньому процесі ДНЗ та здійснено акцент на спільній діяльності дорослого та дитини, самостійній діяльності дітей. Щодо розвитку ініціативності дітей, то в програмі було визначено розвивальні властивості сюжетно-рольової гри, такі як моделювання відносин у грі, самостійність у виборі матеріалу гри, розвиток творчості. Автори суголосні в думці, що при цільовому використанні ігор можна сформувавши важливі якості особистості. Ми також вважаємо, що гра є важливим засобом та формою організації діяльності дітей яка забезпечує формування базових якостей особистості [6: 46].

Інша популярна серед вихователів програма навчання та виховання дітей дошкільного віку "Дитина" була вперше розроблена у 2010 році. За твердженням авторів гра є дієвим засобом формування творчої особистості. У програмі було наведено способи реалізації особистісного підходу у вихованні дітей, забезпечення їх розвитку, ствердження у самореалізації, формування життєвої компетенції. У розділі "Граючись, зростаємо" визначено завдання з творчого застосування дітьми уявлень про навколишній світ, використання ситуацій із життя та з казкових сюжетів як основу сюжету гри, сприяння взаємозв'язку партнерів по грі, висловлювання та втілювання власних ідей у грі. Керівництво з боку дорослого сюжетно-рольовими іграми дітей полягає в збагаченні тематики ігор, стимулюванні використання в грі предметів-замінників, що сприяє формуванню творчої ініціативи у дітей дошкільного віку. У програмі було окреслено соціальний аспект формування особистості, який полягає у сприйнятті нової соціальної ролі – школяра, вмінні аналізувати свої дії відповідно з позиції ролі, соціальної взаємодії з однолітками, вмінні творчо відтворювати діалоги в грі, формуванні навичок у створення та розгортання сюжетів ігор у взаємодії з однолітками. Керівництво педагогом сюжетно-рольової гри передбачало й сприяння розвитку партнерських стосунків між дітьми [7: 286].

У програмі "Українське довкілля", за розробкою О. Білана, окреслено вимоги до освітньої роботи з дітьми від 2 до 6 років, відповідно до особливостей західного регіону. Програма побудована на основі особистісно-орієнтованої моделі освіти. В ній враховано психологічні особливості дошкільного віку та регіональні виховні традиції. У програмі також визначено ігрову діяльність, як провідну, та виокремлено її у розділі "Ігрова діяльність". Автори програми зазначили, що в старшому дошкільному віці удосконалюються творчі ігри до яких належить і сюжетно-рольова гра. В грі з'являється і розвивається творча ініціатива дітей.

Одним із освітніх завдань розвитку шестирічних дітей дана програма визначила стимулювання прояву ініціативи у виборі теми гри, обдумування сюжету, добирання матеріалу, розвиток вміння відстоювати свою позицію, виховання толерантності. До завдань розвитку сюжетно-рольової гри автори програми віднесли: вміння дотримуватися культури взаємин угрі, обдумування плану майбутньої гри, розширювати діапазон ролей (герої художніх творів, мультиплікаційних фільмів), вміння діяти відповідно ролі, діяти у відповідності до правил гри, розвивати здатність виконувати декілька ролей, формувати вміння аналізувати розвиток гри, вміння самореалізовуватися, виховування відповідальності, вміння взаємодіяти з усіма учасниками гри.

На нашу думку, дана програма є змістовною та оригінальною, проте розвиток базових якостей в ній розглянуто лише частково [8: 239–240].

Програма "Впевнений старт" окреслює необхідний рівень загальної компетентності дитини і зміст знань, що є основою для подальшого успішного шкільного навчання. Важливим, для нашого дослідження є визнання у програмі необхідності виховання базових якостей особистості, що виступає одним із завдань у гармонійного розвитку дітей старшого дошкільного віку. Мета програми – забезпечити рівні стартові можливості для всіх дітей старшого дошкільного віку – майбутніх першокласників. Вона була розроблена для вихователів старших груп дошкільних навчальних закладів різних типів власності. Програма "Впевнений старт" є додатковою програмою, яка задовольняє запити практиків та враховує кращі методичні рекомендації з підготовки дітей дошкільного віку до школи [9: 3]. В програмі визнано ігрову діяльність дітей старшого дошкільного віку, як провідну та окреслено основні завдання її розвитку серед яких: створення умов для вільної та самостійної діяльності, стимулювання дітей відображати своє ставлення до дійсності в грі, розробка умов для розвитку сюжетно-рольової гри,

навчання дітей вмінню виконувати рольові дії, стимулювати взаємодію дітей в грі та створення ігрових об'єднань. Автори програми, акцентують увагу педагогів на розвитку особистісних якостей дитини. На думку авторів, виховання, навчання та розвиток особистості дошкільника відбувається у процесі розгортання сюжетно-рольової гри. Різноманітні ігрової діяльності за її видами, формою та змістом позитивно впливають на емоційне благополуччя, створення оптимальної атмосфери організації життєдіяльності дитини. Перелік сюжетних ігор для старшого дошкільного віку урізноманітнено відповідно до сучасних тенденцій розвитку соціуму, зокрема додано такі ігри: "Салон краси", "Автомайстерня", "Будинок моди", "Пілоти", "Машиністи потяга", "Пошта", "Телебачення", "Кінотеатр", "Кіностудія", "Дослідники підводних світів", "Астрономи" [9: 21].

Значним внеском у методичну скарбничку вихователів став оновлений Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція 2012 р.), в якому формування базових якостей визнано одними із важливих завдань освіти. Зокрема, в освітній лінії "Особистість дитини" подано перелік базових якостей особистості, серед яких є й ініціативність. В змісті освітньої лінії "Гра дитини" окреслено зміст ігрової діяльності, яка має особистісно-орієнтовне спрямування, передбачає розвиток ініціативності, імпровізації, вміння дітей висловлювати власну думку. Автори програми визначили основні виховні завдання гри: усвідомлення дитиною себе як активного учасника гри, узгодження партнерської діяльності, самостійний вибір сюжетів гри, розвиток творчості, імпровізації в грі. Відповідно до вимог державного стандарту дошкільної освіти, у сюжетно-рольовій грі дитина старшого дошкільного віку має ініціювати сюжети ігор, розгортати ігровий задум, творчо застосовувати знання про довколишній світ [10: 6–18].

Комплексна програма розвитку, навчання, виховання дітей дошкільного віку "Соняшник", розроблена Л. Калуською, відповідає сучасним тенденціям особистісно-орієнтованого підходу до виховання дітей дошкільного віку. В ній також значна увага приділена сюжетно-рольовій грі. У розділі "Розвиток і виховання здібностей та творчості", зазначено вимоги до мотивування проявів творчості дітей у сюжетно-рольових іграх, творчого відображення навколишнього життя у діяльності. До проявів творчості, ми відносимо і творчу ініціативність. У програмі є окремий розділ "Розвиток ігрових умінь та навичок". В ньому визначено вимоги до керівництва сюжетно-рольовою грою, що полягає у заохоченні дітей до самостійних дій, створення та реалізація власного задуму із залученням партнерів по грі, підготовці та доборі атрибутів, розвитку навичок соціальної поведінки. Прояви самостійності та соціальних навичок у грі потребують сформованості ініціативної поведінки дитини. Проте перелік сюжетно-рольових ігор, представлений у програмі, досить обмежений стандартною тематикою: "Сім'я", "Дитячий садок", "Школа", "Лікарня", "Крамниця", "Аптека", "Перукарня", "У дитячому кафе". У програмі "Соняшник" акцентовано увагу на духовному розвитку особистості, але питання виховання та розвитку базових якостей особистості розглянуто недостатньо [11: 144].

У відповідності до нової редакції Базового компонента дошкільної освіти у 2014 році була оновлена та видана у двох частинах Програма розвитку дитини дошкільного віку "Я у Світі" (автор програми О. Кононко). Дана програма надає творчого простору педагогам у реалізації новітніх технологій. Перша частина програми розглядає вік немовляти та ранній вік, друга частина розглядає вік від двох до шести(семи) років. Відповідно до Базового компонента дошкільної освіти у змісті програми представлено сім освітніх ліній. В освітній лінії "Діяльність дитини" наведено вимоги до якості сюжетно-рольових ігор дітей шостого та сьомого років життя і показники компетентності наприкінці дошкільного віку. Одним із критеріїв у програмі визначено розвиток базових якостей у грі. Згідно програми у дитини шести років мають бути сформовані такі вміння: реалізувати ігровий задум, проявляти творчість, взаємодіяти з учасниками гри, самостійно створювати ігрові ситуації, будувати сюжети на основі соціального досвіду.

Ми підтримуємо думку авторів програми про те, що в процесі гри дитина проявляє емоційність та власне ставлення до однолітків. Формується моральність (почуття, мотиви, потреби), самостійність та ініціативність, проявляються такі якості, як товарицькість, чесність, справедливість. У віці семи років творчість дитини удосконалюється, з'являється імпровізація, змінюються ситуації у звичних сюжетах, дитина робить самостійний вибір, тематика ігор збагачується відображенням шкільного життя. При виборі ролі діти прагнуть до самоствердження. Таким чином з'являється конкуренція та конфлікти у виборі ролей, виникає змагальний мотив. Діти підкоряються правилам гри згідно із позицією педагога та поведінкою однолітків. Проте невпевнені діти опираються на підтримку дорослого та очікують схвалення у проявах ініціативності. У спілкуванні із однолітками діти старшого дошкільного віку прагнуть товарицькості, з власного бажання підтримують партнера у грі, виявляють симпатію, намагаються самостійно розв'язувати конфлікти.

До показників компетентності дитини старшого дошкільного віку у програмі було визначено сформованість таких базових якостей: сприйнятливості, самостійності, працелюбності, людяності, відповідальності, справедливості, самовладання, гідності, креативності. Ініціативність не виділена окремим пунктом, але є складовою інших базових якостей: самостійності, людяності, гідності,

креативності. Отже, програма розвитку дітей дошкільного віку "Я у Світі" в оновленій редакції продовжує лінію формування базових якостей особистості в освітньому процесі ДНЗ. У змісті програми посилено увагу до цього питання та наведено показники сформованості базових якостей відповідно до вікових особливостей дітей [12: 452].

Відповідно до Базового компоненту дошкільної освіти у 2016 році була оновлена освітня програма для дітей від 2 до 7 років "Дитина". Авторами були враховані пропозиції та зауваження вихователів, методистів, директорів ДНЗ щодо змісту та структури програми. Основною метою програми є формування життєвої активності дитини, основ світогляду, становлення особистості. У програмі зазначено, що для формування особистості необхідно сприймати дитину як особистість, яка розвивається у діяльності, зокрема у сюжетно-рольовій грі відбувається формування особистісних якостей, життєвої компетенції [13: 4].

У розділі "Зростає особистість" наведено ознаки особистісного розвитку. У змісті програми наголошено, що участь дитини в діяльності, зокрема ігровій є основною передумовою розвитку особистісних якостей. Автори програми приділяють особливу увагу керівництву вихователя грою дітей. Тематика сюжетно-рольових ігор розроблена у відповідності з життєвими реаліями, тому у програмі наведено така тематика ігор: "Лікарня швидкої допомоги", "Ветеринарна лікарня", "Моряки (на підводному човні)", "Банк", "Радіокомпанія", "Телекомпанія", "Дизайнерська студія", "Супермаркет", "Модний подіум", "Космічна подорож", "Фермерське господарство", "Експерсія рідним краєм". Ми вважаємо, що програма "Дитина" відповідає сучасним тенденціям дошкільної освіти, спрямована на виховання базових якостей особистості та забезпечує умови їх розвитку, враховує природну потребу дитини в грі та сприяє вихованню ініціативності у провідному виді діяльності.

Висновки. Вивчення та аналіз змісту БКДО і програм навчання, виховання та розвитку дітей дошкільного віку засвідчує, що в сучасних умовах розвитку суспільства виховання базових якостей, зокрема ініціативності постає пріоритетним напрямом формування особистості. У соціумі існує посилена увага до проблем виховання активної, самостійної, ініціативної особистості яка спроможна самореалізуватися у суспільстві. За результатами аналізу наукових досліджень та програмового забезпечення дошкільних навчальних закладів, можемо констатувати, що виховання в ДНЗ набуло особистісно-орієнтовного спрямування. Проблема виховання базових якостей та розвитку особистості посідає чільне місце у змісті освітніх програм, проте питання формування такої базової якості як ініціативність потребує детального вивчення та втілення в розробках програмово-методичного забезпечення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Про організацію освітньої роботи в дошкільних навчальних закладах у 2015 / 2016 навчальному році. Інструктивно-методичні рекомендації : [нормативний документ] / Додаток 1 до листа МОН України від 20.05.2015 р. № 1/9-249 // Дошкільне виховання. – 2015. – № 7. – С. 2–4.
2. Концепція Державної цільової програми розвитку дошкільної освіти на період до 2017 року : [нормативний документ] // Практика правління закладом освіти, 2011. – № 9. – С. 17–20.
3. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні : [нормативний документ] / Міністерство освіти і науки України, Акад. пед. наук України. – Ред. журналу "Дошкільне виховання". – К., 1999. – 62 с.
4. Програма розвитку дитини дошкільного віку "Я у Світі" : концептуальні засади. / наук. кер. О. Кононко // Вихователь-методист дошкільного закладу. – 2014. – №8. – С. 14–24.
5. Планування роботи вихователя ДНЗ за Базовою програмою "Я у Світі" : [методичний посібник] / уклад. Л. Швайка, О. Шевцова. – 2010 – Х. : Вид. група "Основа", – 399 с
6. Освітня програма "Дитина в дошкільні роки" / наук. кер. К. Крутій // Лист МОН про надання грифа "Рекомендовано Міністерством освіти і науки України" від 08.12.2010 № 1/11-11178, 2016. Запоріжжя. – ТОВ "ЛПСС" ЛТД. – 160 с.
7. Програма навчання та виховання дітей від 2 до 7 років "Дитина" / наук. кер. В. Огнев'юк, К. Волинець, 2010. – К. – 286 с.
8. Програма розвитку дитини дошкільного віку "Українське дошкільля" / О. Білан, Л. Возна, О. Максименко та ін. – 2012. – Тернопіль : Мандрівець. – 264 с.
9. Панасюк Т. Впевнений старт – майбутнім першокласникам : [науково-методичний журнал] / Т. Панасюк // Палітра педагога, 2010. – № 6. – С. 3–34.
10. Базовий компонент дошкільної освіти : [нормативний документ] / наук. кер. А. Богуш // Затверджено наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України "Про затвердження Базового компонента дошкільної освіти (нова редакція)" від 22.05.2012 № 615. – К., 2012. – 26 с.
11. Комплексна програма розвитку, навчання та виховання дітей дошкільного віку "Соняшник" / Л. Калуська. – 2014., Тернопіль : Мандрівець. – 144 с.
12. Програма розвитку дитини дошкільного віку "Я у Світі" (нова редакція) / наук. кер. О. Кононко // Програма у 2 ч. – Ч. 2. Від трьох до шести (семи років). – К., 2014. – 452 с.
13. Освітня програма для дітей від 2 до 7 років "Дитина" / наук. кер. В. Огнев'юк // Мін. осв. і науки України, Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. – К., 2016. – 304 с.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Pro organizatsiiu osvitiuoi roboty v doshkil'nykh navchal'nykh zakladakh u 2015 / 2016 navchal'nomu rotsi. Instruktyno-metoduchni rekomendatsii [On the Organization of Educational Work in the Preschool Educational Institutions in 2015 / 2016 Academic Year. Instructions and Guidelines] / Dodatok 1 do lуста MON Ukrainy vid 20.05.2015 p. № 1/9-249 [Appendix 1 to the Letter of Ministry of Education and Science of Ukraine of May 20th, 2015 № 1/9 249] : [normatyvnyi document] // Doshkil'ne vykhovannia [Preschool Education]. – 2015 – № 7. – P. 2–4.
2. Kontseptsiiia Derzhavnoi tsiliovoi programy rozvytku doshkil'noi osvity na period do 2017 roky [Conception of the State Purposeful Program of Development of Preschool Education for the Period Until 2017 : [normatyvnyi document] // Praktyka pravlinnia doshkil'nym zakladom [Practice of Educational Institutions Managing]. – 2011. – № 9. – P. 17–20.
3. Bazovyi component doshkil'noi osvity v Ukraini [Basic Component of Preschool Education in Ukraine / Ministerstvo osvity i nauky v Ukraini. Akad.ped.nauk Ukrainy [Ministry of Education and Science of Ukraine, Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine]. – Red. zhurnalu "Doshkil'ne vykhovannia". – K., 1999. – 62 p.
4. Programa rozvytku dytyny doshkil'nogo viku "Ya y Sviti" : konzheptual'ni zasady [Program of the Development of the Preschool Aged Child "Me in the World" Conceptual Basis] / nauk. ker. O. Kononko // Vykhovatel'-metodyst doshkil'nogo zakladu [Teacher-Methodist of Preschool Institution]. – 2014. – № 8. – P. 14–24.
5. Planuvannia roboty vykhovatelya DNZ za programou "Ya y Sviti" [Planning of the Work of Preschool Teacher of Preschool Educational Institution according to the Basic Program "Me in the World"] : [metodychnyi posibnyk] / uklad L. Shvaiko, O. Shevtsova. – Kh. : Vid. grupa "Osнова", 2010. – 399 p.
6. Osvitnia programa "Dytyna v doshkil'ni roky" [Educational Program "A Child in Preschool Years"] / nauk. ker. K. Krutii // Lyst MON pro nadannia gryfa "Rekomendovano Ministerstvom osvity i nauky Ukrainy" vid 08.12.2010 № 1/11-11178 [Letter of Ministry of Education and Science of Ukraine on the Provision of the Code "Recommended by Ministry of Education and Science of Ukraine" of December 8th, 2010 №1/11-11178]. – TOV "LIPS" LTD, Zaporizhia, 2016. – 160 p.
7. Programa navchannia ta vykhovannia ditei vid 2 do 7 rokiv "Dytyna" [Program of Education and Nurturing Children from 2 till 7 Years Old "The Child"] / nauk. ker. V. Ohneviuk, K. Volynets. – K., 2010. – 286 p.
8. Programa rozvytku dytyny doshkil'nogo viku "Ukrains'ke doshkillia" [Program of Development of the Preschool-Aged Child "Ukrainian Preschool Education"] / O. Bilan, L. Vozna, O. Maksymenko. – Ternopil : Mandrivets, 2012. – 264 p.
9. Panasiuk T. Vpevnenyi start – maibutnim pershoklasnikam [Confident Start – for the Future First Graders : [naukovo-metodychnyi zhurnal] / T. Panasiuk // Palitra pedagoga [Palette of the Teacher]. – 2010. – № 6. – P. 3–34.
10. Bazovyi component doshkinioi osvity v Ukraini [Basic Component of Preschool Education : [normatyvnyi document] / nauk. ker. A. Bohush // Zatverdzheno nakazom Ministerstva osvity i nauky, molodi ta sportu Ukrainy "Pro zaterdzhennia Bazovogo komponenta doshkil'noi osvity (nova redaktsiia)" vid 22.05.2012 № 615. [Approved by the Ministry of Education and Science, Youth and Sports of Ukraine "On Approval of the Base Component of Preschool Education (New Edition)" from 22.05.2012 № 615]. – 2012, – K. : Vydavnytstvo. – 26 p.
11. Kompleksna programa rozvytku, navchannia ta vykhovannia ditei doshkil'nogo viku "Soniashnyk" [Complex Program of Development, Education and Nurturing of Preschool-Aged Children "Soniashnyk" / L. Kaluska. – Ternopil : Mandrivets, 2014. – 144 p.
12. Programa rozvytku dytyny doshkil'nogo viku "Ya y Sviti" (nova redaktsiia) [Program of the Development of the Preschool Aged Child "Me in the World" Conceptual Basis : [program of the development] / nauk. ker. O. Kononko // Programa y 2ch. – Ch. 2. Vid triokh do shesty (semy rokiv) [Program in 2 Volumes. – V. 2. From Three till Six (Seven Years Old)]. – K. , 2014. – 452 c.
13. Osvitnia programa dlia ditei vid 2 do 7 rokiv "Dytyna" [Educational Program for Children from 2 to 7 Years Old "The Child" / nauk. ker. V. Ohneviuk // Min. osv. i nauky Ukrainy, Kyiv.un-t im. B. Grinchenko [Ministry of Education and Science of Ukraine, Borys Grinchenko Kyiv University], 2016 – K. – 304 p.

Агиляр Туклер В. В. Воспитания базовых качеств личности с дошкольного возраста: анализ программного обеспечения.

В статье представлены результаты анализа программно-методических документов дошкольного образования, в которых отражены вопросы воспитания базовых качеств личности. Показано, что результаты исследования проблемы воспитания базовых качеств у детей дошкольного возраста влияют на совершенствование содержания программного обеспечения образовательного процесса в дошкольных учебных заведениях и могут служить ориентиром в определении стратегий его перестройки.

Ключевые слова: дети дошкольного возраста, дошкольное учебное заведение, базовые качества личности, программы обучения, развития и воспитания детей, образовательный процесс.

Agiliar Tukler V. V. Nurturing the Basic Qualities of the Preschool Age Identity: Program Provisions Analysis.

This article presents the analysis results for the program and methodological preschool education documentation in which an issue of nurturing basic identity qualities is performed. It is established that the results of researching the problem of nurturing basic qualities of preschool-aged children influence on the improvement of the program provision content of the educational process in preschool educational institutions and can be a reference point in choosing the strategy of its reorganization. The goal of the article is presentation of the results of the content analysis of the program and methodological documentation, which represent scientific approaches to the development of the basic qualities of preschool-aged children. The following methods were used in the research: analysis, generalization, systematization of the scientific source data with the intention of defining theoretical bases and ways to solve the problem of proactiveness formation in senior preschool-aged children in a role-playing game practically.

Modern changes in the environment and intensive development of society actualize the necessity for formation of basic identity qualities, for instance, proactiveness for further revealing of the capacity of the child which is represented in the content of educational programs for preschool educational institutions of Ukraine. Study and analysis of the modern programs allowed establishing general tendencies in the development of the identity of the preschool-aged child and his basic qualities. Research into such a basic identity quality as proactiveness and implementation of methodological projects with regards to its nurturing in program and methodological provision can be referred to the perspective directions which require further enhanced study.

Key words: *preschool-aged children, preschool educational institution, basic identity qualities, educational program, development and nurturing of children, educational process.*